

Starea Ariilor de Importanță Avifaunistică din Moldova

foto: Daniel Petrescu

Din cele peste 10000 de specii de păsări identificate 1226 sunt amenințate cu dispariția, fiind încadrate în trei categorii (amenințate grav, amenințate sau vulnerabile). Starea precară a unui număr atât de mare de specii are numeroase și variate cauze, cele mai multe imputabile omului. Aceste cauze au efecte variate, cele care influențează cel mai mult păsările fiind degradarea, fragmentarea și distrugerea habitatelor. De aceea o metodă eficientă pentru protecția celor mai multe dintre speciile de păsări vulnerabile este menținerea habitatelor, prin identificarea și conservarea zonelor valoroase, la nivel global - **Ariile de Importanță Avifaunistică (AIA)**. În România protecția naturii are drept concept central noțiunea de arie protejată, iar cele desemnate special pentru protecția populațiilor de păsări sălbatice se numesc **Arii de Protecție Specială Avifaunistică (APSA)**, care acoperă în proporție de aproape 70% AIA identificate. Nivelul protecției legale al AIA însă **foarte probabil va crește**, deoarece România, fiind trimisă de Comisia Europeană în fața Curții Europene de Justiție pentru nedesemnarea corespunzătoare a APSA, reevaluează numărul și suprafața acestora.

foto: Florin Chirila

În perioada noiembrie 2009 - decembrie 2010 Societatea Ornitologică Română și Asociația pentru Protecția Păsărilor și Naturii „Grupul Milvus” au derulat un proiect pentru crearea unei rețele de supervizori ai zonelor importante pentru păsări - AIA/APSA, proiect finanțat de Guvernele Islandei, Principatului Liechtenstein și Norvegiei prin Mecanismul Financiar al Spațiului Economic European. **Supervizori** pentru că în primul rând observă și apreciază activitățile umane din zonă și impactul lor asupra populațiilor de păsări caracteristice. **Supervizor AIA**, întrucât, din punctul nostru de vedere, întreaga suprafață a AIA este esențială pentru păsările pentru care zona a fost identificată, nu doar suprafețele desemnate ca arii protejate legal - APSA.

Prin intermediul acestui proiect și integrând informațiile colectate de **voluntarii Supervizori AIA** într-o bază de date special creată pentru acest scop, dispunem acum de o imagine actualizată, cel puțin parțial, privind starea AIA din România. Avem în continuare nevoie de voluntari, ținând cont că doar 33 din cele 130 de AIA au în prezent supervizori care monitorizează și trimit regulat rapoarte privind starea zonelor pentru care au ale să fie responsabili.

În Moldova au fost desemnate 22 AIA în cadrul programului lansat de Birdlife International, scopul acestui program fiind acela de a identifica zonele importante pentru păsări la nivel mondial pe baza unor criterii științifice calitative și cantitative. Aceste 22 de zone au stat la baza desemnării în 2007 a celor 13 Arii de Protecție Specială Avifaunistică (APSA), această tranziție de la un tip de „Arie” la alta materializându-se printr-o scădere generală a suprafeței protejate (o scădere cu aproximativ 90.000 ha, adică 30%), cele mai afectate fiind Lunca Prutului - Vlădești - Frumușița (ROSPA0070), Munții Vrancei (ROSPA0088), Pădurea Bârnova (ROSPA0092), Lunca Siretului Mijlociu (ROSPA0072) și Vânători - Neamț (ROSPA0107). De asemenea, unele AIA nici nu au apucat să fie acceptate ca APSA, cum ar fi Acumulările Rogojești - Bucecea (RO004), Acumulările Belcești (RO013), Cârja - Mața - Rădeanu - Roșcani (RO061), Dorohoi

- Șaua Bucecei (RO005), Horga - Zorleni (RO047), Lacul Brateș (RO077), Munții Ceahlăului (RO022), Piatra Șoimului - Scorțeni - Gârleni (RO037) și Subcarpații Vrancei (RO073).

Este însă important să precizăm că, trei dintre APSA din această regiune au fost desemnate fără a avea ca punct de plecare AIA. Este vorba de Cheile Bicazului - Hășmaș (ROSPA0018), Măgura Odobești (ROSPA0075) și Obcina Feredeului (ROSPA0089). În prezent, cea mai mare APSA din Moldova este Obcina Feredeului (ROSPA0089) cu o suprafață de 63.983,3 ha, iar cea mai mică Lacurile Fălticeni (ROSPA0064) cu 659,8 ha.

foto: Frank Sudendey

Aria de Protecție Specială Avifaunistică Iazurile de pe valea Ibăneșei - Bașeului - Podrigăia fost monitorizată în perioada aprilie - decembrie 2010, de Emanuel Baltag. Au fost monitorizate populațiile de păsări caracteristice sitului, în special cele din Anexa 1 a Directivei Păsări înregistrându-se, de exemplu, cuibărirea raței roșii (*Aythya nyroca*), a vânturelului de seară (*Falco vespertinus*) și sfrânciocului roșiat (*Lanius collurio*). Principalele amenințări identificate fiind secarea bazinelor pentru recoltarea peștelui și tratarea culturilor agricole. „Aproximativ 65 % din suprafața acvatică dispăre spre sfârșitul toamnei, deoarece lacurile sunt secate în totalitate pentru extragerea peștelui. Unele bazine acvatice rămân fără apă, așa cum este în cazul Iazului Turcului, iar altele au apă foarte puțină (iazul de lângă satul Borzești, partea nordică). Având în vedere rolul pentru care au fost create aceste bazine, dar și existența unor mlaștini sau bazine neinundate, practic nevalorificate pentru producție, considerăm că un dialog cu administratorii acestor bazine ar fi benefic pentru managementul acestui sit. Deși situl nu conține o suprafață considerabilă de terenuri agricole, bazinele acvatice sunt înconjurate de astfel de suprafețe. Prin urmare, tratarea cu substanțe chimice a acestor suprafețe limitrofe sitului poate influența negativ ecosistemul, deoarece ele ajung și în bazinele acvatice. Aceasta problemă se poate rezolva prin dialog cu proprietarii de terenuri din vecinătatea bazinelor acvatice, dialog ce trebuie să fie ajutat de un sprijin din partea autorităților locale și centrale.”

Aria de Protecție Specială Avifaunistică Acumularea Stâncă - Costești a fost monitorizată de Lucian Bolboacă. „Situl este relativ bine conservat, în special datorită poziției geografice, fiind la granița cu Republica Moldova. Datorită faptului că este important pentru păsări în special în perioada de migrație și în timpul iernii activitățile umane ce pot avea un impact negativ sunt mai puține. Prezența poliției de frontieră în această zonă este un fapt pozitiv deoarece astfel se limitează accesul în zonă. Vânătoarea și pescuitul se desfășoară în limite reduse, iar deranjul antropoc este concentrat doar la nivelul barajului, pe unde este trecerea de frontieră și în mai mică măsură pe malul lacului. A fost sesizată importanța din punct de vedere ornitologic a zonei bazinului de liniștire, situat în aval de baraj, care nu este inclus în APSA. Zona, cu o suprafață redusă, este importantă în perioadele de înghețuri puternice, când luciul de apă nu este înghețat. O problemă care se ridică aici o reprezintă faptul că pe malurile betonate ale bazinului de liniștire se concentrează masele de pescari sportivi, indiferent de sezon.”

Aria de Protecție Specială Avifaunistică Lacurile de acumulare Buhuși - Bacău - Berești a fost monitorizată în perioada aprilie 2010 - decembrie 2010 de Viorel Pocora. „Lacurile artificiale de acumulare de pe văile Bistriței și Siretului au fost create pentru producerea de energie electrică. Ca urmare a uzinării unor cantități de apă apar importante variații ale nivelului acestora. În consecință, multe pontonuri vor rămâne frecvent departe de apă, ceea ce nu este chiar foarte grav, dar, în cele mai multe cazuri, pot fi înecate și ca urmare, pierderea întregii progenituri. Păsările litorale și acvatice care se încumetă să folosească astfel de zone învață foarte repede pericolul și, de regulă, părăsesc teritoriul fără a mai scoate pui. Nici cuibăritoarele pe plauri nu-și găsesc locuri favorabile pentru simplul motiv că acestea nu se pot forma. Micile porțiuni de stuf plutitor de la limita zonelor de colmatare sunt, fie consolidate, devenind astfel supuse pericolului inundării zilnice, fie antrenate de curentul de apă până la baraje, unde sunt distruse. În acest caz este clar că, orice încercare de construire a unor cuiburi sau depuneri de pontonuri în aceste zone se soldează cu eșec, atunci când și cantități importante de pontonuri sau chiar de adulți de nevertebrate rămân pe uscat fiind distruse. Alternanțele de nivel, care se petrec de regulă zilnic, devin un factor limitativ foarte important pentru existența multor specii de păsări cu preferințe pentru mediile acvatice.

Colmatarea favorizează instalarea unei vegetații cu caracter permanent care dă naștere unor stufăriți întinse. Acestea ajung cu timpul să nu mai fie influențate de variațiile nivelurilor lacurilor și oferă astfel multor populații de păsări (mai cu seamă dintre paseriforme) habitate ideale, un efect benefic deci pentru acestea. În perioada iernii se poate remarca valoarea pozitivă a lacurilor de acumulare în corelație cu văile râurilor pe care au fost create. Și de această dată efectul pozitiv se răsfrânge asupra unor populații nordice de păsări care, dacă nu s-ar putea dispersa pe atâtea zone favorabile nou create, nu se știe cum ar putea supraviețui în marile aglomerații situate mai la sud. Iarna ritmul de exploatare al hidrocentralelor joacă un rol benefic deoarece, oricât de mari geruri ar fi, în gurile canalelor de fugă gheața este spartă și înlăturată zilnic. Apar astfel zone întinse de luciu de apă unde își pot procura hrana numeroase specii de păsări mai ales scufundătoarele, dar și din alte grupe, deoarece în gurile acestor canale sunt numeroase zone în curs de colmatare cu ape de mică profunzime. În plus de aceasta apa care nu îngheață, depășind temperatura de zero grade (datorită aportului permanent, din zonele profunde ale lacului de amonte, în timpul uzinării) oferă și un adăpost mult mai favorabil decât pe gheață unde temperaturile atmosferice ating frecvent la minus 150 - 200 C.

Omogenitatea aparentă a acestor zone, privită doar ca aspect general poate fi înșelătoare. Este cazul să ținem cont, în această situație de amplasarea lor chiar în lungul principalelor căi de migrație, precum și a condițiilor favorabile pentru iernat pe care le oferă lacurile cu profunzime mică, care nu îngheață. Astfel nu sunt rare cazurile când în aglomerațiile obișnuite să se amestece și unii indivizi aparținând unor specii ale căror populații sunt cu adevărat reduse sau care au alte trasee obișnuite, dar din diferite motive se abat de la ele. Dacă adăugăm și dispersia mare a stolurilor care se realizează în lungul apelor sau pe luciul lacurilor mai găsim încă un motiv pentru care unele specii de păsări sunt observate rar. Dacă pentru perioada pasajului, alături de lacuri, albiile permanente sau temporare s-au dovedit favorabile și ca atare căutate, pentru perioada de iarnă lacurile artificiale de acumulare, tocmai prin variațiile de nivel al apei, care determină ruperea gheții pe suprafețe întinse, au putut să ofere adăpost și hrană pentru multe specii de păsări venite din ținuturile nordice. Specia *Recurvirostra avosetta* a fost observată în luna aprilie în număr ridicat în zona grindurilor de pe Lacul Răcăciuni. Erau 127 de exemplare care se hrăneau pe grinduri. Am mai observat 36 de exemplare care stăteau pe cuiburi. Cuiburile erau construite pe grindurile din coada lacului, iar o parte din exemplare manifestau comportament de teritorialitate și de intimidare. În luna iunie am observat doar o pereche de ciocînțorși, dar în schimb au fost foarte multe cuiburi de *Larus ridibundus*. Consider că din cauza apelor mari din perioada mai - iunie, grindurile au fost inundate și o dată cu ele și cuiburile de ciocînțorși. *Sterna albifrons* a fost observată în zona monitorizată pe lacurile Răcăciuni

și Berești. Având în vedere comportamentul păsărilor observate în luna iunie, consider că specia cuibărește în zonă. Specia *Burhinus oedicnemus* a fost observată la aproximativ 500 m în aval de barajul Berești, într-o zonă cu vegetație de 70 - 80 cm înălțime. Posibil ca zona respectivă să fie islaz unde pasc animalele domestice. Pasărea a fost observată în cireada cu vaci, a zburat din zonă și a revenit după 2 ore. La fel, ca în cazurile de mai sus, consider că comportamentul păsării trăda faptul că pasărea avea cuib în zonă. În cazul speciei *Lanius minor*, am găsit cuiburi în arbuști de sălcioară (mălin). Cuibărește în arbuști de pe digul de protecție a lacurilor și mai ales în coada lacului Itești (Lilieci) unde are un habitat foarte bun. Am observat cuiburi de *Ixobrychus minutus* în stuful crescut pe marginea canalului de refugiu al lacurilor de acumulare. În cazul caprimulghului am auzit cântec în apropierea barajului Berești într-o balastieră.

Impactul antropoc din zona lacurilor de acumulare e posibil să scadă. Am observat în acest sens unele îmbunătățiri de la preluarea în custodie a zonei. Au fost instalate bariere care interzic accesul cu mașinile până în apropierea lacurilor sau pe diguri, au mai fost blocate o parte din drumurile de acces.”

foto: Daniel Petrescu

foto: Sebastian Bugariu

foto: Sebastian Bugariu

Ianuarie 2011

Text: Emanuel Baltag, Alida Barbu

Societatea Ornitologică Română
www.sor.ro

Asociația pentru Protecția Păsărilor și a Naturii „Grupul Milvus”
www.milvus.ro

*Proiect finanțat de Guvernele Islandei, Principatului Liechtenstein și Norvegiei prin
Mecanismul Financiar al Spațiului Economic European
Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a
Mecanismului Financiar SEE*

**Mulțumim tuturor voluntarilor implicați în acest proiect și sperăm că putem
conta și în viitor pe colaborarea lor!**